

Projekt „Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy”

Trzeba wierzyć, że każde dziecko jest zdolne. Dlatego warto wykorzystywać opisaną przez Howarda Gardnera teorię inteligencji wielorakich, głoszącą istnienie dziewięciu różnych typów inteligencji. Zainspirowała ona realizatorów projektu „Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy”, który uświadomił nauczycielom wagę indywidualnej diagnozy i rozpoznania profilu uczenia się dziecka, który byłby zgodny z dominującym u niego typem inteligencji.

Projekt w liczbach

Początkowo projekt „Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy” był kierowany do uczniów z 2700 szkół podstawowych z sześciu województw: lubelskiego, łódzkiego, małopolskiego, podkarpackiego, śląskiego i świętokrzyskiego. W 2011 roku zakres projektu objął już całą Polskę – Projektowe Ośrodki Zainteresowań „Strefa Odkrywania Talentów” powstały w 32 szkołach, po dwa w każdym z 16 województw. Od października 2008 do grudnia 2011 roku w projekcie uczestniczyły łącznie 2732 szkoły podstawowe z całej Polski. Z dziećmi pracowało 8482 przeszkolonych nauczycieli, a na zajęcia uczęszczało 142595 pierwszoklasistów. W 2011 roku w ramach projektu odbyło się 16 konferencji, na które przybyło łącznie ponad 3450 nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej.

Każde dziecko jest zdolne

Osiągnięcia realizatorów projektu „Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy”

Wierzymy, że każde dziecko jest zdolne. Trzy lata realizacji projektu „Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy” pomogły nam stwierdzić, że mamy rację. Przekonaliśmy o tym również nauczycieli w całej Polsce.

Projekt „Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy”, realizowany przez Grupę Edukacyjną S.A. z siedzibą w Kielcach, od początku wyróżniał się skalą na tle innych przedsięwzięć edukacyjnych w Polsce, podejmowanych w latach 2008–2011. Obejmował ponad 142 tysiące pierwszoklasistów z 2732 szkół z całego kraju, kosztował ponad 46 milionów złotych i od początku był jednym z największych projektów edukacyjnych w Polsce współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Nowe podejście do dziecka

Inspiracją do stworzenia projektu było przede wszystkim poszukiwanie sposobu na to, aby nauka była jednocześnie efektyw-

na i przyjazna dla dzieci. Uczniowie pierwszych klas szkół podstawowych chętnie się bawią i właśnie tę naturalną skłonność postanowiliśmy wykorzystać, aby ułatwić nauczycielom przekazywanie wiedzy. Z założenia nowatorskie ma być także podejście do dzieci. To nie one, zaczynając naukę w pierwszej klasie, miały się dostosować do wymagań szkoły, a nauczyciele musieli zmienić sposób nauczania, biorąc pod uwagę indywidualne potrzeby i możliwości każdego ucznia.

Aby realizacja tych założeń była możliwa, potrzebne były pomoce dydaktyczne i wiedza nauczyciela o tym, jak dostosować naukę poprzez zabawę do indywidualnych potrzeb każdego dziecka. Bazując na teorii inteligencji wielorakich Howarda Gardnera, stworzyliśmy więc specjalnie dobrane zestawy środków dydaktycznych i zaplanowaliśmy szkolenia dla nauczycieli, aby potrafili je wykorzystać podczas zajęć. Praktyczne połączenie tych czynników pozwoliło im rozwijać kompetencje kluczowe dzieci,

Za jeden z najbardziej przydatnych środków zostały uznane książki i ramki „Logico”, które w zależności od tematyki rozwijają różne kompetencje kluczowe uczniów.

► w szczególności językowe, matematyczno-przyrodnicze, artystyczne, ruchowe, komunikacyjno-informacyjne oraz społeczne.

Założenia te zostały sformułowane w postaci wniosku o dofinansowanie. Tak powstał dokument, który złożyliśmy w konkursie ogłoszonym przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w 2008 roku. Na realizację przedsięwzięcia udało nam się uzyskać ponad 46 milionów złotych z Europejskiego Funduszu Społecznego i budżetu państwa.

Lekcje i praca w domu

Bazą merytoryczną projektu była teoria inteligencji wielorakich, którą stworzył amerykański neuropsycholog Howard Gardner. Według niego inteligencja człowieka nie jest jednolitą zdolnością poznawczą. Zasugerował on istnienie dziewięciu zupełnie odmiennych rodzajów inteligencji, z których każdy różni się od pozostałych i wiąże się z innymi obszarami mózgu. Tak więc każdy z nas rodzi się, mając inteligencję lingwistyczno-werbalną, logiczno-matematyczną, kinestetyczno-ruchową, muzyczną, wizualno-przestrzenną, interpersonalną, intrapersonalną, przyrodniczą i egzystencjalną. Różnimy się jednak między sobą wrodzonymi predyspozycjami do ich rozwijania. Każdy człowiek ma odmienny profil inteligencji wielorakich, natomiast jego odkrycie – w możliwie najwcześniejszym okresie

życia – może być fundamentem kształcenia rzetelnego i odpowiedniego dla jednostki. Przedstawiając swoją koncepcję szkoły nowoczesnej, skoncentrowanej na jednostce, Howard Gardner podkreśla więc wagę wieloaspektowego podejścia do inteligencji każdego z uczniów. Dlatego szczególnie w pierwszych uczniowskich doświadczeniach szkolnych ważna jest praca z dziećmi bazująca na wiedzy o ich indywidualnych zainteresowaniach i możliwościach.

W oparciu o taką wiedzę w każdej szkole projektowej został utworzony Ośrodek Zainteresowań, wyposażony w zestawy środków dydaktycznych umożliwiających nauczycielowi rozwijanie każdego z rodzajów inteligencji dziecka. Nauczyciel przygotowany do pracy w projekcie, zgodnie z założeniami teorii inteligencji wielorakich, indywidualnie diagnozował swoich uczniów i w ten sposób poznawał ich profil uczenia się. Dysponując taką wiedzą, dobierał najlepsze metody nauczania do potrzeb dzieci. Duże znaczenie miała również współpraca nauczycieli z rodzicami – to oni wskazywali ulubione zajęcia swoich pociech oraz ich mocne i słabe strony. Równocześnie sami dowiadywali się, jak można wspierać dziecko podczas nauki w domu.

Ewaluacja projektu

Istotne okazało się podkreślenie wartości

działań prowadzonych w projekcie edukacyjnym „Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy”, dlatego przeprowadzono ewaluację wewnętrzną i zewnętrzną. Ankiety ewaluacyjną skierowaną do nauczycieli biorących udział w projekcie wypełniło 4643 respondentów. Najwięcej z nich – 2262 osoby (48,7%) – uczestniczyło w III etapie realizacji projektu, po około jednej czwartej brało udział w I lub II etapie (odpowiednio 1238 i 1118 osób). Duża jednorodność wyników pozwala na przedstawienie ich w zestawieniach zbiorczych, bez wskazywania etapu projektu.

Z analizy deklaracji nauczycieli w badaniu ewaluacyjnym wynika, że wszyscy przeprowadzili diagnozę uczniów biorących udział w projekcie. Zapytani, czy była ona użyteczna do planowania pracy z uczniem, w zdecydowanej większości potwierdzili jej przydatność. Ponad 11% respondentów wskazało, że diagnoza była częściowo użyteczna, a brak użyteczności zauważyło tylko 15 badanych. Również analiza dzienników zajęć prowadzonych przez nauczycieli uczestniczących w projekcie potwierdza powszechne wykorzystanie diagnozy do planowania zajęć z uczniami. Odwołania do niej pojawiają się w opisie efektów pracy uczniów: najczęściej jako wskazanie, które z mocnych stron zostały wykorzystane, a które słabe – wzmacnione.

Każda szkoła biorąca udział w projekcie „Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy” otrzymała zestaw środków dydaktycznych umożliwiających prowadzenie zajęć poprzez zabawę

Zajęcia w grupach rozwijające poszczególne rodzaje inteligencji

► Nauczycieli zapytano także, czy stosowali rekomendowane w projekcie metody pracy z uczniami. Aż trzy czwarte spośród nich stosowało je na swoich zajęciach, a tylko 15% wykorzystywało je częściowo. Najczęściej wymieniane były metody o charakterze aktywizującym: doświadczenia, eksperymenty, nauka przez zabawę, zajęcia w terenie, zajęcia praktyczne, inscenizacje, drama, metody parateatralne, ćwiczenia ruchowe, burza mózgów, dyskusja, gry dydaktyczne, praca w grupach i indywidualizacja zadań, pokaz. Nauczyciele chętnie korzystali z pomocy dydaktycznych oferowanych w ramach projektu. Jako najbardziej użyteczne wskazują oni stojak wielofunkcyjny z akcesoriami sportowymi, zestaw instrumentów perkusyjnych, zestawy ramek i książeczek „Logico”, ser szwajcarski, teatrzyk dziecięcy z pacynkami, chustę animacyjną i mozaikę XXL. Na podobny zestaw najbardziej użytecznych pomocy w wywiadzie fokusowym wskazują menadżerowie zarządzający projektem. W ich opinii seria „Logico” była najczęściej wykorzystywaną pomocą, najbardziej uniwersalną i rozwijającą każdy typ inteligencji. Wszyscy biorący udział w wywiadzie podkreślali trafność i adekwatność pomocy do indywidualizacji pracy i rozwoju różnych inteligencji u dzieci.

uczycieli, jak oceniają stopień wpływu zajęć projektowych na rozwój dzieci. Największy wpływ projektu identyfikują oni w odniesieniu do kompetencji społecznych i porozumiewania się w języku ojczystym. Co jednak istotne, ponad połowa nauczycieli wskazuje znaczący wpływ zajęć projektowych na rozwój również innych kompetencji: matematycznych, inicjatywności i przedsiębiorczości oraz świadomości i ekspresji kulturalnej. Oprócz wpływu na rozwój kompetencji dzieci, wpływ projektu powinien być również widoczny w rozwoju kompetencji nauczycieli. Prawie 70% z nich widzi u siebie taki postęp i tylko niecałe 4% nie zauważa wpływu projektu. Zdecydowana większość dyrektorów uczestniczących w badaniu (88,9%) nie ma wątpliwości co do udoskonalenia umiejętności nauczycieli biorących udział w projekcie.

Ważną kwestią poruszaną w ramach ewaluacji końcowej projektu było zbadanie potencjalnej trwałości jego rezultatów. Nauczyciele w zdecydowanej większości (prawie 80%) deklarowali, że będą nadal wykorzystywać w swojej obecnej pracy założenia koncepcji Gardnera.

W całej Polsce

Duże zainteresowanie i widoczne w wielu środowiskach lokalnych efekty projektu „Pierwsze uczniowskie doświadczenia dro-

gą do wiedzy” spowodowały, że beneficjent – Grupa Edukacyjna S.A. – rozszerzył działania projektowe na całą Polskę. W ten sposób powstały kolejne 32 Projektowe Ośrodki Zaangażowania „Strefa Odkrywania Talentów”, po dwa w każdym województwie. Liczba beneficjentów ostatecznych projektu powiększyła się o kolejnych 1200 uczniów oraz 64 nauczycieli. Ośrodki stanowiły też element promocji projektu i upowszechnienia metod pracy z dziećmi wśród 1280 nauczycieli, którzy nie mieli możliwości uczestniczenia w projekcie, ale mieli szansę wziąć udział w szkoleniach prowadzonych przez nauczycieli animatorów „Stref Odkrywania Talentów”.

Aby upowszechnić model elastycznej edukacji dostosowanej do indywidualnych potrzeb dzieci, w 16 województwach zorganizowano również konferencje dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej. Przedstawiono na nich cele, zadania i efekty realizacji projektu oraz metody pracy z dziećmi w oparciu o teorię WI. Podczas każdej z konferencji wystąpili pracownicy nauki wyższych, którzy wygłosili referaty popularyzujące wartość oddziaływań pedagogicznych uwzględniających mocne i słabe strony ucznia. Konferencje cieszyły się dużą popularnością – w 13 wiosennych wzięło udział łącznie ponad 1500 nauczycieli. Zdecydowana większość uważała, że model

Wykładów profesora Howarda Gardnera, na którego teorii inteligencji wielorakich bazował projekt, wysłuchało ponad 1500 nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Prof. Howard Gardner

▶ elastycznej edukacji wart jest upowszechnienia. Deklarowali także, że wykorzystają zdobytą podczas spotkania wiedzę w swojej codziennej pracy, a sama teoria WI jest warta popularyzowania w środowisku pedagogicznym.

Najlepsze rekomendacje

Projekt „Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy” to „Najlepsza inwestycja w człowieka”. Rozmach oraz realizacja naszego przedsięwzięcia pozwoliły nam zdobyć to miano w konkursie „Dobre Praktyki EFS”, ogłoszonym przez Ministra Rozwoju Regionalnego w 2010 roku. Nasz projekt okazał się najlepszy spośród 361 przedsięwzięć ocenianych przez komisję. Jako beneficjent projektu w 2011 roku Gru-

pa Edukacyjna S.A. znalazła się również na prestiżowej liście „Miejsc odkrywania talentów” Ministerstwa Edukacji Narodowej. Jesteśmy dumni z tego wyróżnienia tym bardziej, że wszystkie nasze działania były podporządkowane przekonaniu, że każde dziecko jest zdolne.

Jedną z najlepszych rekomendacji była dla nas – kończąca realizację projektu – wizyta profesora Howarda Gardnera w Polsce. Twórca teorii inteligencji wielorakich zdecydował się dać pierwsze wykłady w naszym kraju po zapoznaniu się z wynikami realizacji projektu i jego skalą. Podczas trzech konferencji, w Kielcach, Poznaniu i Warszawie, na których spotkał się z ponad 1500 nauczycielami edukacji wczesnoskol-

nej, wielokrotnie podkreślał, że Polska jest jedynym krajem na świecie, w którym jego teorię stosuje się w jednej piątej szkół podstawowych.

„Doświadczenia realizatorów projektu mogą i powinni wykorzystać inni nauczyciele, którzy – jeśli zrozumieją ideę teorii inteligencji wielorakich – będą mogli wspierać swoich uczniów. Nie chodzi więc o elastyczność systemu, tylko samych nauczycieli. Nie sądzę, aby inteligencje wielorakie zanikały z wiekiem, ale im człowiek jest młodszy, tym łatwiej odkryć jego indywidualny sposób myślenia i uczenia się” – mówił do polskich nauczycieli.

Anna Niedzielska

StartingStrong III

Raport OECD w sprawie edukacji małych dzieci

Raport ogłoszony w styczniu 2012 r., dotyczy realizacji polityki edukacji małych dzieci dla zapewnienia wysokiej jakości edukacji. Po raz pierwszy prezentuje dane dotyczące Polski. Zdaniem autorów przedstawione w nim wyniki z sytuują polską edukację na dość dobrych pozycjach na tle szeregu objętych badaniami

krajów, szczególnie mocno plasujemy się w takich obszarach, jak: system doskonalenia nauczycieli, realizacja podstawy programowej oraz system nadzoru edukacyjnego i oceniania wyników nauczania. Raport przedstawia również zalety wynikające z wczesnego rozpoczynania nauki szkolnej, przejawiające się lep-

szymi wynikami w nauce, zmniejszonym współczynnikiem powtarzania klas szkolnych i przedwczesnego kończenia edukacji wśród uczniów, a także globalnym zmniejszeniem się problemów wychowawczych wśród uczniów wcześniej rozpoczynających naukę szkolną.

